

Hírek

Európai himnológiai szeminárium

tartott 2002. április 30. és május 3. között a Temesvári Egyetem zenei fakultásának rendezésében. Délelőttönként és délutánonként az előadók és hallgatók hét szekcióülést rendeztek. A mintegy harminc előadó nagyobb része temesvári, bukaresti és aradi egyetemi oktató vagy valamilyen felekezet lelkésze volt. Román nyelvű előadásait a más országokból érkezők angol és német nyelvű fordításban kapták kézhez, esetenként szinkrontolmácsolásban hallhatták. A tíz országból érkezett vendégelőadók saját szakterületük egy-egy témájáról értekeztek.

— Edith Weber, a Sorbonne Egyetem (Párizs) prof. emeritusa Paschal de L'Estocart genfi zsolttár alapú műveinek paleográfiai analiziséről beszélt; — a Humboldt Egyetemről (Berlin) Prof. emerit. Jürgen Henkyns egy Jochen Klepper ének, „Der Tag ist seiner Höhe nah” elemzését adta elő;

— Hans Jürg Stefan svájci lelkész-himnológus, az EKEK volt elnöke az egyházi ének új lehetőségeit és annak korlátait taglalta az új svájci énekeskönyvekből vett példákkal (katolikus és református együtt készült, közös törzsszaggal); — a „Christe, qui lux es et dies” középkori himnusz németnyelvű fordításait hasonlította össze Heike Wennwmuth német lelkész-himnológus; — a gyülekezeti énekek északi sajátosságait taglalta a finnországi Åbo teológiai karáról érkezett Prof. Karl-Johan Hansson;

— Douglas Constable anglikán lelkész-himnológus Joerg Rieger 2001. szeptember 11-i terrorcselekmény utáni új teológiai paradigmájának az esetleges gyülekezeti énekre gyakorolt hatásait elemezte példákkal;

— a svéd énekeskönyvek motívumkincseiről és témafejlődéséről számolt be Torstehn Hedlund lelkész-himnológus Svédországból;

— Fekete István lelkész-himnológus „Parallelismus és chiasztikus szerkezet a Zsoltárok Könyvében. A 73. zsolttár” címmel tartott előadást;

— Hoppál Péter egyházzene-doktorandus pedig „XVII–XIX. századi kéziratos énekeskönyvek a Homoród- és Küküllő-menti unitárius parókiákon” címmel számolt be legfrissebb kutatási eredményeiről.

A rendezvénynek a nem ritka váratlan programváltozások mellett jó hangulatot adtak a kisebb kirándulások és hangversenyek és a házigazda temesvári professzorok barátságos vendégszeretete (Rosca Felician, Prof. Kindl Walter és Arthur Funk mindhárman a Temesvári Egyetem tanárai).

A konferencia előadásait könyv formájában tették közzé „Studii de imnologie” címmel, melynek egy-egy példánya megtalálható az LFZE Egyházzene Tanszakának és az MTA ZTI-nek könyvtárában.

Hoppál Péter

Kántortovábbképzők Erdélyben

Kolozsvárt — a Romániai Magyar Dalosszövetség és a hidelvei református egyház a kalotaszegi és aranyosmenti kántor-karnagyoknak rendezett karvezetői továbbképzést. Február és október között tíz alkalommal találkoznak hétfő délutánonként. A szervezők célkitűzései szerint a magyar zenetanárok hiányát is pótolni igyekeznek a meglévő kántor-karnagyokkal és továbbképzésükkel. A tanfolyam tanárai: Péterné Sógor Éva — szolfézs, Tóth-Guttman Emese — hangszer, Török Éva — hangképzés. A programfelelős és a karvezetés tanára Guttman Mihály, a Romániai Magyar Dalosszövetség tiszteletbeli elnöke. Meghívott előadóként Dávid István orgonaművész

mutatta be *Erdély XVIII. századi orgonaépítészete és hatása a magyar református egyházban* című doktori értekezését, majd az orgona liturgikus lehetőségeit hallhatták a résztvevők orgonahangverseny keretében. A tanfolyam október 27-én zárul a karnagyok énekkarainak találkozásával.

Szilágysomlyón — 2002. július 16. és 20. között a Báthory István Alapítvány szervezett nyári továbbképző tábort a szilágysági kántorok, karnagyok számára. Az ünnepélyes megnyitón részt vett Lőrincz József református és Jitaru Szél Antal római katolikus esperes. Kottaolvasás-, karvezetés- és egyéni hangszeres (orgona- és harmó-

nium-) foglalkozásokon vettek részt a hallgatók felekezeti különbség nélkül. A tábor szakmai programjának összeállítója és felelőse Guttman Mihály karnagy-tanár, a Báthory Alapítvány részéről pedig Széman Péter, az alapítvány elnöke, a szervező. A foglalkozásokat vezették: Guttman Mihály, Dávid István orgonaművész, a Károli Gáspár Református Egyetem Nagykovácsi Főiskolai Karának tanszékvezető tanára és Tóth-Guttman Emese kolozsvári zene- és zongoratanár.

Egyházi énekkari műveket (Ádám Jenő, Gárdonyi Zoltán, Cs. Tóth Kálmán, Kodály Zoltán,

Bárdos Lajos, Halmos László) valamint gregorián- és népénekeket ismerhettek meg a hallgatók, és orgonatorzónai előadásokat is hallgattak.

Délután orgona- és harmóniumoktatás folyt egyéni foglalkozások keretében. Az orgona liturgikus használatának történetéről és mai lehetőségeiről magyarázattal egybekötött hangverseny hangzott el a református templom felújított orgonáján.

A tanfolyam szombaton hallgatók hangversenyével zárult, melyet szakmai értékelés valamint a részvételi emléklapok ünnepélyes átadása követett.

Károlyi-napok Gönc városában

Gönc városának évenkénti ünnepe az ún. Károlyi-napok, melyet ebben az esztendőben is, 2002. április 26–29-ig, kiválóan rendezett meg a vezetőség. Mi, a Debreceni Kollégiumi Kántus ezen rendezvénysorozatban vehettünk részt egy péntek esti templomkoncert alkalmával.

Már megérkezésünkkor érezhettük az ünnepnek a hely szellemiségéhez méltó fontosságát. Az esti koncert alkalmával Erdélyből, a Felvidékről, a környező településekről érkezettekkel és persze a helyi gyülekezet tagjaival megtelt Isten házában énekelhettünk. Mi, ketten. S hogy kit takar a megszemélyesített két énekegyüttes közül a még nem említett?

Azt hiszem nehéz közöttünk olyan embert találni, aki ne ismerné a Gryllus testvéreket, Gryllus Dánielt és a gyermekműsorokból is ismert Gryllus Vilmost, valamint a világhírű és nemzetközi szinten is elismert Sebestyén Mártát, hazánk gyönyörű népi hanggal megáldott énekesét. Ők hárman egy együttest alkotva készítettek egy zsolttáros CD-t, s ennek anyagából merítették a koncert alkalmával is. Nekünk, akik ott voltunk, s élőben láttuk ez avatott zenészeket, azt hiszem, maradandó élményt jelentett muzsikájuk hallgatása valamint a velük való találkozás. Gryllus Dánielnek a Kántus-émlékkönyvbe írott mondatát: „De jó volt a Kántussal együtt kántálni!” jó olyan emlékezésben megélnünk, amelyet valóban a Lélek elevenít meg, hisz a zenélés töltete az Ő jelenlétét is érezte, amikor — a mondatot közös emlékkönyvünkbe írva — bennünk közösen pendülhetett meg az első hang, majd pedig tőlük csendesülhetett le az utolsó. Ilyen élmények és alapérzések

után inthetett karnagyunk, Berkesi Sándor, felállásra és elindulásra a templom terének közepé felé.

Hosszú idő óta talán ez volt az egyik legjobb lelkeségében is megélt és átélt fellépése és kiszállása a kórusnak. Talán még az első hangok is kissé remegve szólaltak meg a nyitó segítség-hívásban: „Úr Isten, nyisd meg a mi ajkinkat.” De megszólaltak, s ezzel elindult a második, kórusos része is a koncertnek. Ahogyan azt már Gryllusék felvezették, zsolttáros emléklésével folytattuk.

Énekelhettük Vass Lajos 46. zsolttárját, tekintetünket a reménység Istenére helyezve, Bárdos Lajos „Éli, Éli!” című művét a 22. zsolttár alapján, átérezve Krisztus keresztben kimondott szavait, Henry Purcell 79. zsolttárfeldolgozásában „Lord, how long wilt thou be angry!” /Szánd meg Uram, a Te néped/ című könyörgésének hangjait, valamint elhangozhatott Felix Mendelssohn-Bartholdynak „Denn Er hat seinen Engels befohlen” /Azt parancsolta mennybéli anyáinak/ kezdetű, a 91. zsolttár alapján írott műve is, majd Kodály Zoltán 121. genfi zsolttára helyezte a végső hangokat és mondanivalót az emberi szívekbe: „Téged az Úr megőrizzen, mostantól fogva mindörökké.”

Károlyi Gáspár emlékére méltó módon rendezett alkalmon vehettünk részt, megállva a templom kertjében elhelyezett szobor előtt, és emlékünkből tiszteletet téve mind főhajtásokban, de elsősorban éneklésben — kifejezhettük, mit jelent nekünk ma is az „istenes vénember” életének munkássága.

Tóth Tamás Kántus-jegyző

Rövid hírek

A Pécsi Református Kollégium zenei életét a gimnáziumban működő két kórus tevékenysége és az egyházmegyei kántorképző tanfolyam határozza meg. Az iskola Vegyeskara és Kamarakórusa 2002 tavaszán számos ünnepi istentiszteleten, zenés áhítaton szolgált, és jelentős hangversenyeken, versenyeken szerepelt. A kórusok és a kántorképzés munkáját Hoppál Péter vezeti.

Április 14-én, vasárnap a budahegyvidéki református templom istentiszteletén szolgáltak, ahol ígét hirdetett Papp Géza erdélyi püspök. Ugyanezen a napon 18 órakor a Kálvin téri református templomban adtak zenés áhítatot a hónapoként megrendezett „Kálvin téri zenés esték” sorozat részeként Kun András Nándor lelkipásztor igazgatásával és Kovács Botond Árpád orgonista-kántor közreműködésével. A programban korai protestáns liturgikus tételek mellett énekkeldolgozások, orgonakíséretes kórusművek hangzottak el a kórus számára írt új Tillai-mű ösbemutatójával együtt.

Május 3-án és 4-én a középiskolák keszthelyi országos Helikon Versenyén — ahol templomi hangversenyt is adott a nagykórus — a több mint ötven résztvevő kórus között vegyeskari és kamarakórus kategóriában is arany minősítést szerzett a gimnázium.

Május 5-én Veszprém megyében Anyák napi ünnepi istentiszteleteken szolgáltak: délelőtt a Pápai Református Nagytemplomban Kertész Péterné igehirdetési szolgálatával és Csizmadia Márta orgonaművész közreműködésével, délután Szentgálon ökumenikus egyházzenei hangversenyt adtak Szabó Gábor gimnáziumi vallásnár és Nagy Lajos helybéli lelkész szolgálatával. Végül ugyanezen napon este Veszprémben az egyetemi gyülekezet istentiszteletén énekeltek, ahol Szabó Gábor igehirdetése mellett Csizmadia Márta és Veressné Petrőcz Mária közreműködése emelte az ünnep fényét.

Május 26-án az Ormánság központi településén, Vajszlón szolgált a nagykórus a délelőtti istentiszteleten. Ezt követően délután jótékony célra felajánlott ökumenikus egyházzenei hangversenyt adott a kórus a helyi református templomban.

Május 31-én a horvátországi Hercegszőlősen rendeztek kórustalálkozót, amelyben drávaszögi

magyar és horvát kórusok mellett vendégként a Pécsi Református Kollégium Kamarakórusa is részt vett. A rendezvényről összefoglalót készített a Horvát Rádió.

A Pécsi Református Kollégiumban működő egyházmegyei évközi kántorképző tanfolyamon pécsi kántorok (Szénási Jánosné, Wittner Kálmánné, Hoppál Péter) oktatják a heti rendszerességgel dolgozó középiskolás korú hallgatókat. Az évente 15–20 diák így harmónium/orgona, szolfézs/zeneelmélet és egyházi ének tantárgyakból halad előre a nyári tanfolyamok közötti időszakban.

Május 12-én a Pozsonyi úti református templomban kantátazenés istentiszteleten a húsvéti idő motettája (Praetorius: Felvirradt áldott szép napunk) és kantátája (Bach: Christ lag in Todesbanden BWV 4.) hangzott fel a Soli Deo Gloria Kamarakórus szolgálatával. Az egyéb liturgiai elemek helyén D. Buxtehude (preludium), Hans Buchner (Kyrie), J. E. Kindermann (korárelőjáték), H. L. Hassler (Áron áldás) és Gárdonyi Zoltán (Húsvéti fantázia – postludium) művei hangzottak fel. Vezényelt Hargita Péter, orgonált Bódiss Tamás. Szólót énekelt Denke Virág, Berkesi Boglárka, Bajnok Gábor, Hargita Péter. Református Egyházzenei Konferencia lesz Csomasz Tóth Kálmán születésének 100. évfordulója alkalmából Pápán a Református Kollégium dísztermében 2002. november 1–2-án. A tervek szerint a konferencia első napján Csomasz Tóth Kálmán munkássága, második napján az általa kutatott himnológiai-egyházzenei témák mai állása valamint mai egyházzenei életünk gyakorlati kérdései kerülnek terítékre.

A konferencia vendégelőadója Hans-Jürg Stephan (Zürich) lesz, aki a svájci német nyelvű református liturgia mai kérdéseiről tart előadást. Egyéb témák: Gyülekezeti éneklés és az énekeskönyv aktuális kérdései — Hasper és Cs. Tóth Kálmán levelezése — Korálkönyv és orgonahasználat — Liturgikus örökségünk és sorsa — A XVI. század magyar dallamai — Graduál és református istentisztelet — A kóruséneklés lehetőségei az istentiszteleten.

Nagypénteki passió a földesi és a tetétleni templomban

Március 29-én, nagypénteken délelőtt a földesi, délután a tetétleni református templomban elhangzott a *Máté passió a Ráday graduálból*. A délutáni istentiszteletet követően P. Szalay Emőke néprajzkutató, muzeológus tartott előadást Református

múltunk emlékei címmel. Közreműködött a földesi Karácsony Sándor gyermekkar és a tetétleni Általános Iskola gyermekkórusa. Felkészítő tanár: Sápy Szilvia.

Új kiadványok

Magasztaló ének címmel megjelent Gárdonyi Zoltán egyházi kórusműveinek második kötete, mely az első kötet 45 darabja után további 30 egyneműkari, vegyeskari, illetve hangszerkíséretes kórusművet közöl. Mindhárom műcsoporton belül a nehézségi fok szerinti sorrend érvényesül, így a kötet a legkönnyebb tételaktól a nagyobb darabok felé vezető úton hasznos segítséget nyújt az énekkaroknak és a karvezetőknek a mindenkori repertoár kialakításához és továbbfejlesztéséhez.

A sokszínű gyűjtemény darabjai között az ünnepi hangvételű, orgonakíséretes *Kánon október hatodikára* nem csak az iskolai kórusoknak jelent majd felfedezést. Az eddig jórészt ismeretlen, nagyhatású férfikari letétek között megtalálható pl. a Tompa Mihály szövegére készült *Reggeli ének* és a *Jézus, a te véred szent!* is. A Vegyeskari művek csoportjában különös érdeklődésre tarthat számot a gyűjtemény címét is adó *Magasztaló ének* (Az Úr Isten az én reménységem feldolgozása), az *Áldott legyen az Istennek neve* valamint *A megváltottak hálaéneke* (107. zsoltár) és a *Szép könyörgés* (Balassa Bálint). Bizonyára számos karvezető régi óhaja teljesül, amikor a hangszerkíséretes kórusművek csoportjában végre közreadatik. Az *Isten emberének imádsága* (a 90. zsoltár verseire), *Sztárai 34. zsoltára* és a *Változatok „Az én időm, mint az szép nyár”* dallamára,

mely az orgonakísérethez hegedűszólamot is társít. A háromféle mutató —cím, bibliai hely vagy énekeskönyvi dallam szerint— az egyházzenei munka mindennapi gyakorlatát könnyíti meg. *Gárdonyi Zsolt*

Az 1948-as református énekeskönyv anyaga szólal meg a *ReZem Református énekek hangzó tára* című kiadványán. A kifejezetten oktatási céllal, hangszeres kíséret nélkül készített felvétel példát ad az énekek lendületes, jól tagolt előadására. Az énekeskönyv 512 éneke közül nem csupán a dallammal nyomtatottak szerepelnek, hanem több mint 100, az énekeskönyvben csak szöveggel közölt éneket is rögzítettek a szerkesztők. A felvételen így az 512 énekből összesen 442 ének első verse hallható. A zsolttárokat és dicséreteket öt énekes szólaltatja meg. A legismertebb dallamok közül jónéhányat többen is énekelnek, felidézve ezzel a gyülekezeti közös éneklést.

Csak egy-két, kifejezetten indokolt esetben történt eltérés az énekeskönyvi közléstől. Ezek között legfontosabbak a zsolttárokban előforduló félhangos zárlatok (diézisek) alkalmazásai, melyeknek helyességében ma már az egyházzenei szak többsége egyetért, ezért a zsolttárdallamok mindenütt így szólalnak meg.

Hargita Péter